

Ulusal Alanyazında Yayınlanan Bedensel Okuryazarlık Araştırmalarına Bir Bakış

A Review of Physical Literacy Studies Published in National Literature

¹Hakan TAŞ

ORCID No: 0000-0001-5154-2086

²Oğuzhan YOLCU

ORCID No: 0000-0003-0702-944X

¹Irmak HÜRMERİÇ

ALTUNSÖZ

ORCID No: 0000-0002-8570-196X

¹Beden Eğitimi ve Spor Bölümü,
Eğitim Fakültesi, Orta Doğu Teknik
Üniversitesi, Ankara²Beden Eğitimi ve Spor Bölümü,
Eğitim Fakültesi, Amasya
Üniversitesi, Amasya

Yazışma Adresi

Corresponding Address:

Araş. Gör. Hakan TAŞ

Beden Eğitimi ve Spor Bölümü, Eğitim
Fakültesi, Orta Doğu Teknik
Üniversitesi, Ankara

E-posta: thakan@metu.edu.tr

Geliş Tarihi (Received): 27.03.2024

Kabul Tarihi (Accepted): 29.07.2024

ÖZ

Bedensel okuryazarlık bireyin yaşam boyunca çeşitli aktivitelerde yetkinlik, özgüven ile hareket etme becerisini kapsayan çok yönlü bir kavramdır. Diğer bir deyişle, bireyin fiziksel, bilişsel hem de duyuşsal olarak gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bedensel okuryazarlık araştırmaları son yıllarda uluslararası ve ulusal alanyazında artış göstermektedir. Buna ek olarak, UNESCO ve Dünya Sağlık Örgütü, yayınladıkları eylem planlarında bedensel okuryazarlık kavramının okul programında odak haline getirilmesini vurgulamaktadırlar. Ulusal alanyazında bedensel okuryazarlık ile ilgili makalelerin artış göstermesi pozitif bir gösterge olmasına rağmen, yayınlanan bedensel okuryazarlık makalelerinin bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bu nedenle bu araştırmanın amacı, ülkemizde yapılan bedensel okuryazarlık araştırmalarını; kavramsal çerçeve, kullandıkları bedensel okuryazarlık terimi, örneklem seçimleri, veri toplama araçları ve veri analizleri çerçevesinde araştırmaktır. Araştırmaya dahil edilen bütün makaleler yukarıda bahsedilen çerçevede analiz edilmiştir. Sonuç olarak, alanyazında toplamda 14 araştırmaya rastlanmıştır. Araştırmaların birçoğunun bedensel okuryazarlık kavramını tek boyutta incelediği ve bu araştırmaların birçoğunda katılımcıların sadece bedensel okuryazarlık algılarının ölçüldüğü saptanmıştır. Yapılan araştırmaların kavramsal çerçevesinin belirtilmediği, kullanılan bazı anketlerin seçilen örnekleme uygun olmadığı ve adaptasyon çalışması yapılmasının gerektiği, alanyazın taramasının kısıtlı yapıldığı yapılan araştırmaların sınırlılıkları olduğu görülmektedir. Bu alanda araştırma yapacak araştırmacıların belirtilen sınırlılıklara çözüm arayarak bedensel okuryazarlık alanına daha etkin ve nitelikli katkılarda bulunabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bedensel okuryazarlık, Bilişsel alan, Psikomotor alan, Duyuşsal alan, Beden eğitimi

ABSTRACT

Physical literacy is a holistic concept that covers an individual's ability to act with competence and self-confidence in various activities throughout life. In essence, physical literacy facilitates the holistic development of individuals, encompassing the refinement of physical, cognitive, and psychomotor skills. Physical literacy studies have been increasing in literature in recent years. In addition, UNESCO and the World Health Organization, in their action plans, emphasized the concept of physical literacy on the physical education curriculum. Although the increase in the number of articles on physical literacy in the national literature was a positive indicator, there were some limitations of the published physical literacy articles. Thus, the aim of this study was to investigate the physical literacy studies published in the national literature within the framework of conceptual framework, the term physical literacy, sample selection, data collection tools and analyses. All articles included in the study were analyzed within the framework mentioned above. As a result, a total of 14 studies were found in the literature. It was found that most of the studies took the concept of physical literacy as a single dimension and assessed the participants' perceptions of physical literacy. It was seen that the conceptual framework of the studies was not specified, some of the questionnaires used were not suitable for the selected sample and adaptation studies were required, and the literature review was limited. It is thought that researchers who conduct research in this field should make more effective and qualified contributions to the field of physical literacy by seeking solutions to the limitations mentioned.

Keywords: Physical literacy, Cognitive domain, Psychomotor domain, Affective domain, Physical education

GİRİŞ

Bedensel okuryazarlık, bireylerin yaşam boyu sağlık ve refahlarını destekleyen, bedensel etkinlikler konusundaki bilgi, beceri, tutum ve motivasyonlarını kapsayan bir kavram olarak son yıllarda önemli bir ilgi odağı haline gelmiştir. Dahası bu kavramın birçok ülke politikaları ve uygulamalarında yer aldığı görülmektedir (Bailey, 2022). Whitehead'e (2010) göre bedensel okuryazarlık, bireyin yaşamı boyunca fiziksel aktiviteye yeterli düzeyde katılımı için geliştirdiği motivasyon, özgüven, motor yeterlik, bilgi ve anlamayı içermektedir. Alanyazında farklı bedensel okuryazarlık tanımlamaları bulunmaktadır. Örneğin, Uluslararası Bedensel Okuryazarlık Derneği (UBOD-IPLA;2017) bedensel okuryazarlığı yaşam boyu fiziksel faaliyetlere katılıma değer vermek ve sorumluluk almak için motivasyon, güven, fiziksel yeterlik, bilgi ve anlayış olarak tanımlamaktadır. Amerikan Sağlık ve Beden Eğitmcileri Topluluğu (SBET Amerika [SHAPE America], t.y.) ise bedensel okuryazarlığı kişinin sağlıklı gelişimine fayda sağlayan çeşitli ortamlarda çeşitli fiziksel aktivitelerde yetkinlik ve güvenle hareket etme becerisi olarak tanımlamaktadır. Avustralya'da ise bedensel okuryazarlık, motor yeterliğin kazanılmasının temel bir bileşeni olarak, kendine güveni, bilgiyi, tutumu ve motivasyonu kapsayan yaşam boyu devam eden bir süreç olarak tanımlanmıştır (Richards, 2016). Alanyazında farklı tanımlamalar olmasına rağmen birçok makale Whitehead'in bedensel okuryazarlık tanımını kullanmakta (Edwards ve diğ., 2016) ve incelenen makalelerde en çok atfın Whitehead'in çalışmalarına yapıldığı görülmektedir (Bailey, 2022). Tanımlardan anlaşılacağı üzere bu terim bireyin hareket yoluyla sağlıklı yaşam tarzına sahip olmasını ve bireyin bütüncül bir gelişimini amaçlamaktadır (Castelli ve diğ., 2014). Bedensel okuryazarlığın bireyin sadece fiziksel sağlık açısından gelişimine değil (Whitehead, 2010) aynı zamanda sosyal (Longmuir ve Tremblay, 2016) ve duygusal (Gehris ve diğ., 2018) açıdan gelişimine katkı sağladığı yapılan araştırmalarda vurgulanmaktadır. Ayrıca, bireyin fiziksel olarak aktif bir yaşam tercih etmesinde rol oynaması sebebiyle akademik başarılarına destek olduğu saptanmıştır (Edwards ve diğ., 2016; Savelsberg ve Wormhoudt, 2018).

Bedensel okuryazarlık kavramına olan ilgi son yıllarda büyük bir ivme kazanmış (Belton ve diğ., 2022; Higgs ve diğ., 2008) kavram özellikle kaliteli beden eğitiminde bir odak noktası haline gelmiştir (Bailey, 2022; Durden-Myers ve Bartle, 2023; Higgs, 2010; Roetert ve Jefferies, 2014). Örneğin, UNESCO (t.y.) beden eğitiminin bireyin bedensel okuryazarlığını geliştirme vizyonuna dayanması gerektiğini vurgulamıştır. Dünya Sağlık Örgütü ise Fiziksel Aktivite Evrensel Eylem Planında (2018-2030) kaliteli beden eğitimi ve spor derslerinde bedensel okuryazarlığın geliştirilmesi gerektiğinin altını çizmektedir (DSÖ, 2018). Bunlara ek olarak araştırmacılar bedensel okuryazarlığın eğitim içerisinde matematik ve genel okuryazarlık (okuma, yazma gibi) kadar önemli hale gelmesi gerektiğini savunmaktadır. (Delaney ve diğ., 2008). Bu kavramın ortaöğretim beden eğitimi dersi öğretim programında her daim yer alması (UNESCO, t.y.) ve bu konudaki öğretmen eğitiminin (DSÖ, 2018) gerekliliği vurgulanmıştır. Ülkemizde de eğitim programları öğrencinin bütünsel gelişimini (MEB, 2018, Özer ve diğ., 2020; Taş ve Hürmeriç-Altunsöz, 2021) ve yaşam boyu öğrenmeyi (Aşkar ve Altun, 2023) öne çıkarmanın gerekliliğini vurgulamaktadır. Buna ek olarak, Türkiye Yüzyılı Maarif modelinde okuryazarlık konusuna vurgu yapıldığı görülmektedir (MEB, 2024).

Uluslararası alanyazında bedensel okuryazarlığa karşı bazı eleştiriler yer almaktadır. Bunlardan biri, bu kavramın yeni olmadığı ve halihazırda beden eğitiminde mevcut olduğudur (Bailey, 2021; Jurbala, 2015). Buna karşın, diğer araştırmacılara göre bedensel okuryazarlık bütünsel, kapsayıcı ve çatı bir terim olarak kullanılmaktadır (Belton ve diğ., 2022). Whitehead (2013) bedensel okuryazarlık kavramını beden eğitiminin bir amacı olarak tanımlamıştır. Buna benzer şekilde UNESCO (t.y.) bedensel okuryazarlığı yapılandırılmış beden eğitiminin önemli bir çıktısı olarak tanımlamıştır. Bazı araştırmacılar bireyin bedensel okuryazarlığını okulda; yapılandırılmış/yapılandırılmamış

aktivitelerle veya akademik konuların hareketle birlikte tasarlanarak geliştirebileceğine vurgu yapmıştır (Castelli ve diğ., 2014). Örneğin, Kanada da kaliteli bir beden eğitimi dersi için belirli standartlar geliştirmiştir. Bu standartlar birey için olumlu öğrenme ortamını oluşturma ve bireyin bedensel okuryazarlığının geliştirilmesine yöneliktir (Kanada Beden ve Sağlık Eğitimi [Physical and Health Education Canada], t.y.). Kanada ile benzer bir yaklaşım Amerikan Sağlık ve Beden Eğitimi Topluğunda da (SHAPE Amerika) benimsenmiştir (bkz. SBET Amerika, t.y.)

Türkiye’de ise beden eğitimi ve spor dersi programı kazanımları incelendiği zaman, bedensel okuryazarlık kavramının programda yansıtıldığı görülmektedir (bkz. MEB, 2018). Örneğin, beden eğitimi ve spor dersi öğretim programının özel amaçlarından bazıları şunlardır; (1) “Çeşitli fiziksel etkinliklere ve sporlara özgü motor becerilerini geliştirir”, (2) “Hareket stratejilerini ve taktiklerini, çeşitli fiziksel etkinliklerde ve sporlarda kullanır”, (3) “Sağlıklı olmak, sağlığını geliştirmek için fiziksel etkinliklere ve sporlara düzenli olarak katılır”, (4) “Beden eğitimi ve spor yoluyla öz yönetim becerilerini geliştirir”, (5) “Beden eğitimi ve spor yoluyla iletişim becerileri, işbirliği, adil oyun (fair play), sosyal sorumluluk, liderlik, doğaya duyarlılık ve farklılıklara saygı özelliklerini geliştirir”. Bu özel amaçların, bedensel okuryazarlık kavramında yer alan motor becerileriyle, bu kavramları bilme ve uygulama, fiziksel aktiviteye düzenli katılım, bilişsel ve duyuşsal olarak kendini geliştirme kavramlarıyla paralellik taşıdığı görülmektedir.

Bedensel okuryazarlık öneminin UNESCO ve DSÖ’nün eylem planlarında vurgulanmasına ek olarak bu alanla ilgili araştırmaların sadece uluslararası alanyazında değil (bkz. Mendoza-Munoz ve diğ., 2022, Urbano-Mairena ve diğ., 2023), aynı zamanda Türkiye’de de benzer şekilde artış gösterdiği gözlemlenmektedir. Fakat, bu kavram üzerinde yapılan araştırmaların kapsamı ile ilgili inceleme yapan araştırmalarla ilgili bilgi sınırlıdır. Örneğin, Edwards ve diğerleri (2016) bedensel okuryazarlık kavramının temel nitelikleri, tanımı ve felsefi yönlerine yönelik bir derleme makalesi yayınlamıştır. Bu makalede, bedensel okuryazarlık tanımına ve uygulamalarına birçok araştırma tarafından atıfta bulunulduğu bedensel okuryazarlık kavramının temel motor becerileri ile birebir aynı olmadığı, aksine bu alanı kapsayan bir kavram olduğu vurgulanmıştır. Başka bir araştırmada ise bedensel okuryazarlık kavramının yeni bir kavram olduğu, tanımına yönelik fikir birliğinin olmasına rağmen motor becerileri kültürler arası incelemenin önemli olduğu, buna ek olarak motivasyon, güven, bilgi ve anlama bileşenlerini izlemeye yönelik yöntemlerin geliştirilmesi ile ilgili çeşitli araştırma fırsatları bulunduğu vurgulanmıştır (Longmuir ve Tremblay, 2016). Ayrıca bedensel okuryazarlığın Avrupa’daki durumu ile ilgili yayınlanan bir makalede, Türkiye’de bu kavram üzerine geliştirilen politikalar olmadığı, halihazırda yapılan araştırmaların bedensel okuryazarlık ölçüm yöntemlerini adapte etmeye odaklı olduğu vurgulanmıştır (Carl ve diğ., 2023). Bedensel okuryazarlık alanında yapılan araştırmaların sayısının ülkemizde de hızla arttığı göz önünde bulundurulduğunda, bu kavramı konu alan araştırmaların bedensel okuryazarlık kavramını hangi boyutlarıyla ele aldığı (fiziksel, bilişsel, duyuşsal gibi), araştırmaların hangi teorik çerçeve ile yapılandırıldığı gibi konuların değerlendirilmesi alanyazına katkı sağlayacaktır. Buna ek olarak, araştırmacıların bu konu hakkında gelecekte yapacakları çalışmalar için yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın amacı ulusal alanyazında yayınlanan bedensel okuryazarlık araştırmalarının kavramsal çerçeve, bedensel okuryazarlık tanımlamaları, örneklem seçimi, veri toplama araçları ve verilerin analizi bağlamında kapsamlı bir şekilde incelemektir. Türkiye’deki araştırmaların da yer aldığı ve sınırlılıklarını belirten uluslararası alanyazındaki makaleler göz önüne alındığında, bu araştırma mevcut boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Örneğin, uluslararası alanyazında Carl ve diğerlerinin (2023) yapmış olduğu çalışmada, bedensel okuryazarlık konusu hakkında yazılan makaleler değil, çalışmada her ülke için belirlenen uzmanların o ülkedeki bedensel okuryazarlık kavramı hakkındaki görüşleri alınarak bir araştırma tasarlanmıştır. Buna karşın, mevcut çalışma sadece Türkiye’de yayınlanan makaleleri ele

almış, belirlenen ölçütlere göre derinlemesine incelemiş ve uluslararası alanyazın ile karşılaştırma yaparak durumu ortaya koymuştur. Ayrıca, “physical literacy” teriminin ulusal alanyazındaki kullanımında rastlanılan tutarsızlığı (fiziksel okuryazarlık, beden okuryazarlığı ve bedensel okuryazarlık) gidermeye yönelik, bu terimin etimolojik kökeni ve felsefi temelleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmada, bilimsel araştırma yöntemlerinden “Narrative review/Anlatısal inceleme” kullanılmıştır. Bu yöntem, geleneksel alanyazın taraması olarak da bilinen, bir konu hakkında kapsamlı, eleştirel ve objektif bir analizi içerir (Green ve diğ., 2006). Bir anlatı incelemesi, okuyucunun anlaması için zengin bilgiyi tutarlı bir formatta sunmaktadır (Green ve diğ., 2006). Bu anlatı inceleme kaynakları arasında bilimsel makaleler de bulunmaktadır (Connelly ve Clandinin, 1990). Anlatısal incelemeler (narrative review), sistematik incelemelere (systematic literature review) kıyasla kanıt kalitesinin değerlendirilmesiyle daha az ilgili olmakta (Mays ve diğ., 2005) ve belirli araştırma sorularına yanıt verilmesine olanak tanıyacak metodolojik yaklaşımı tanımlamamaktadır (Lenzen ve diğ., 2023). Bu tür yöntemlerin araştırma sonuçlarını ortak bir ölçüye dönüştürmek (genelleme) gibi bir amacı olmadığında alanyazına katkı yaptığı düşünülmektedir (Snilstveit ve diğ., 2012)

Tablo 1.

Makaleleri Tanımlama ve Seçme Süreçleri

Adım	Araştırmaya Dahil Etme Kriterleri
1. Tanımlama	Makaleler, aşağıdaki terimler ve kombinasyonları kullanılarak “ Google Scholar, WoS, DergiPark, TRDizin ” veri tabanlarında aratılmıştır. <ul style="list-style-type: none"> • Bedensel okuryazarlık • Beden okuryazarlığı • Fiziksel okuryazarlık
2. İlk seçilen makaleler	Yukarıdaki kriterlere uygun bütün makaleler incelenmiş, başlık, giriş, araştırmanın amacı, araştırma soruları ve metot bölümlerine bakılarak seçilmiştir. Buna ek olarak, seçilen makalelerin kaynakça bölümleri de incelenmiş, bu bölümünde yer alan bedensel okuryazarlıkla ilgili makalelerin araştırma için uygun olup olmadıklarına bakılmıştır.
3. Araştırmaya dahil edilen makaleler	Son olarak, toplamda 17 makale seçilmesine karşın, makalenin bir tanesi içerik bakımından bedensel okuryazarlıkla ilgili olmadığı, diğer ikisi de bildiri olduğu için araştırmadan çıkarılmıştır.

Not. (1) Bu araştırma sistematik derleme olmadığından, makale sayılarının kaydı tutulmamıştır. (2) Web of Science’ da arama yaparken sadece Türkiye’de yapılan araştırmalar göz önüne alınmıştır.

Bu çalışmada, konuyla ilgili Türkiye’de yapılmış makaleler, DergiPark, Tr Dizin, Google Scholar ve Web of Science veri tabanları kullanılarak incelenmiştir. Google Scholar ve Web of Science veri tabanında, sadece Türkiye’de yapılan makaleler bölümü seçilmiş ve sonuçlar incelenmiştir. Makaleler için herhangi bir yıl veya örneklem sınırlaması bulunmamaktadır. Makalelerin çalışmaya dahil edilme kriteri, hakemli dergilerde yayımlanan ve Türkiye’de yapılan bedensel okuryazarlık araştırmalarıdır. Konferans bildirileri, yüksek lisans veya doktora tezleri bu çalışmaya dahil edilmemiştir. Makalelere ulaşmak için şu anahtar kelimeler ve bu kelimelerin kombinasyonları kullanılmıştır; “bedensel okuryazarlık”, “beden okuryazarlığı”, “fiziksel okuryazarlık”, ve “physical literacy”. Bu tarama sonucunda 17 makaleye

ulaşılmış ve 14 tanesi dahil edilmiştir (2024 Ocak ayına kadar yayınlanmış olan makaleler dahil edilmiştir). Dahil edilmeyen makalelerden biri başlığında fiziksel okuryazarlık kelimesi geçmesine rağmen içeriğinin uygun olmadığı tespit edildiğinden inceleme dışı bırakılmıştır (bkz. Irmak ve diğ., 2023). Diğer iki makale ise bildiri olduğu için dahil edilmemiştir (bkz. Alagül ve diğ., 2012; Keske ve diğ., 2012). Aşağıda yer alan Tablo 1’de makaleler ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Bu tarama makalesinde, Pautasso’nun (2013) “Alanyazın Taraması Yazmak İçin On Basit Kural” adlı makalesi rehber olarak alınmış ve aşağıdaki kurallar izlenmiştir;

- (1) Konu ve hedef kitle tanımlama,
- (2) Alanyazın tarama,
- (3) Alanyazında makaleler okurken notlar alma,
- (4) Makale tipi belirleme (sistemik veya anlatı gibi),
- (5) Araştırmada bedensel okuryazarlık makaleleri üzerinde odaklanma,
- (6) Tutarlı ve eleştirel bakış açısıyla inceleme (Pautasso [2013] tarafından önerilen çözüm araştırmaya tamamlayıcı ortak yazar eklenmesidir),
- (7) Her incelenen makale belirli bir yapı şeklinde inceleme,
- (8) Araştırmacılardan dönüt alma ve araştırmacının eleştirel bir bakış açısıyla inceleme,
- (9) Eklenen makalelerde objektif olma (Pautasso [2013] tarafından önerilen çözüm araştırmada ortak yazar olmasıdır. Ayrıca, alanyazındaki makaleler eklenirken önyargı oluşmaması için herhangi bir sınırlama yapılmamıştır),
- (10) Alanyazını kapsamlı tarama (alanyazındaki eski ve yeni makaleler),

Bu kurallara ek olarak, bu araştırmada her üç araştırmacı (beden eğitimi ve spor bölümünde hareket gelişimi, bedensel okuryazarlık alanında araştırmaları olan akademisyen) makaleleri bağımsız olarak incelemiştir.

Makalelerin incelenme aşamaları sırasıyla şu şekildedir; bir araştırmacı, makalelerle ilgili içerik tablosu yapmış ve araştırma amacına göre (kavramsal çerçeve, araştırma deseni gibi) makalelerden verileri tabloya (bkz. Tablo 2) yazmıştır. Diğer iki araştırmacı ise birbirinden bağımsız olarak bu tabloyu ve makaleleri inceleyerek gerekli gördükleri düzeltmeleri yapmıştır. Böylelikle, her bir makale üç farklı araştırmacı tarafından teker teker incelenmiştir. Ayrıca, bir araştırmacı, örneklem sayılarını ayrıntılı olarak verilmesini önermiş ve tabloya örnekleme katılımcı sayıları eklenmiştir. Son olarak, bütün araştırmacılar bulguların araştırmanın amacıyla uygun olup olmadığını tartışıp son halinde karar kılmışlardır (bkz. Barker ve diğ., 2023).

BULGULAR

Alanyazın taramasında belirlenen 14 makale kullandıkları kavramsal çerçeve, bedensel okuryazarlık tanımı, örneklem özellikleri, veri toplama araçları ve analiz yöntemleri bağlamında incelenmiştir. Takip eden bölümlerde başlıklar halinde açıklanmıştır. Ayrıca incelenen makalelerin sonuçları Tablo 2’de ayrıntılı olarak verilmiştir. Makaleler çok farklı örneklem gruplarından olduğundan ve makale anlatısal inceleme olduğundan dolayı bulgular Tablo 2’de verilmiştir fakat bulgulara yönelik herhangi bir tartışma yapılmamış ve çıkarımda bulunulmamıştır (Paré ve Kitsiou, 2017).

Kavramsal Çerçeve: Alanyazında bedensel okuryazarlık kavramı üzerine yayınlanan makalelerin sadece üç tanesi hangi kavramsal çerçeveyi kullandıkları açıkça belirtilmiştir (bkz. Taş ve Hürmeriç-Altunsöz, 2021a; 2021b; Yılmaz ve Kabak, 2021). Fakat diğer makalelerde, hangi kavramsal çerçeveyi kullanarak makalelerini kurguladıkları açık bir şekilde belirtilmemiştir.

Araştırma Deseni: Araştırma desenleri incelendiğinde, bazı araştırmacılar makalelerinde hangi araştırma desenini kullandıklarını belirtmemişlerdir. Araştırmalarda, tarama, kesitsel tasarım ve anket çalışması öne çıkmaktadır. Bir makalede karma yöntemden açılımlayıcı sıralı desen (bkz. Sivri ve Yılmaz, 2023) kullanılmıştır.

Bedensel Okuryazarlık Terimi: Bu taramada incelenen makalelerin tamamının yazım dilinin Türkçe olmaması sebebiyle (7 adet Türkçe, 6 Adet İngilizce, 1 adet hem Türkçe hem İngilizce) bedensel okuryazarlık teriminin sadece Türkçe makalelerdeki kullanımına dikkat edilmiştir. Bu makalelerde kullanımın farklılaştığı gözlemlenmiştir. Bazı makalelerde “Bedensel okuryazarlık” (Özgül ve diğ., 2023; Taş ve Hürmeriç-Altunsöz, 2021a, Taş ve Hürmeriç-Altunsöz, 2021b; Sivri ve Yılmaz, 2023) terimi kullanılırken, bazılarının da “Beden okuryazarlığı” (Munusturlar ve Yıldız, 2020; Yılmaz ve diğ., 2023), veya “Fiziksel okuryazarlık” (Aslan ve Ünlü, 2023; Çeviker, 2023) terimlerinin kullanıldığı görülmektedir.

Örneklem: Makalelerin örneklem seçimleri incelendiğinde ortaokul öğrencileri (bkz. Özgül ve diğ., 2023; Taş ve Hürmeriç-Altunsöz, 2021a), lise öğrencileri (bkz. Cengiz, 2023; Yılmaz ve Kabak, 2021; Yılmaz ve diğ., 2023), ve beden eğitimi öğretmenleri (bkz. Munusturlar ve Yıldız, 2020; Sivri ve Yılmaz, 2023; Yıldız ve Munusturlar, 2022) ağırlıklı olarak seçilen örneklemler arasındadır. Üniversite öğrencileri (Öztürk ve diğ., 2023; Yapar ve Akıncı, 2023), sınıf öğretmenleri (Çeviker, 2023) ve okul öncesi öğretmenleri (Başkut ve Orhan, 2023) örneklem arasında yer almaktadır.

Veri Toplama Araçları ve Veri Analizi: Makalelerde kullanılan veri toplama araçları incelendiğinde altı makalede Sum ve diğerlerinin (2016) geliştirdiği, Munusturlar ve Yıldız’ın (2020) Türkçeye uyarladığı “Algılanan Beden Okuryazarlığı Ölçeği” ve dört makalede Sum ve diğerlerinin (2018) geliştirdiği, Yılmaz ve Kabak’ın (2021) Türkçeye uyarladığı “Ergenler için Algılanan Bedensel Okuryazarlık Ölçeği” kullanılmıştır. Diğer makalelerde ise “PLAYtools” (Taş ve Hürmeriç-Altunsöz, 2021a) ve “Bedensel Okuryazarlık Tutum Ölçeği” (Özgül ve diğ., 2023) kullanılmıştır.

Son olarak makalelerde kullanılan analiz yöntemleri incelendiğinde, adaptasyon için kullanılan “Açılımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi” ve örnekleme karşılaştırmak için genellikle bağımsız t-test ve varyans analizleri öne çıkmaktadır. Sadece bir makalede regresyon analizine rastlanmıştır (bkz. Sivri ve Yılmaz, 2023).

Tablo 2

Ulusal Alanyazında Yapılan Bedensel Okuryazarlık Araştırmalarının Genel Özeti

No	Dil	Yazarlar ve araştırma yılı	Kavramsal çerçeve	Araştırma deseni	Terminoloji	Örneklem	Veri toplama aracı	Analiz Yöntemi
1	*Tr	Munusturlar ve Yıldız, 2020	Belirtilmemiş	Ölçek uyarlama	Bedensel Okuryazarlığı	218 Beden Eğitimi öğretmeni 110 Erkek, 108 Kadın	Algılanan Bedensel okuryazarlığı ölçeği (Sum ve diğ., 2016)	Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi
2	Tr **İng.	Taş ve Hürmeriç-Altunsöz, 2021a	Whitehead (2010) kavramsal çerçevesi	Nicel ve kesitsel tasarım yöntemi	Bedensel Okuryazarlık	158 - 6. ve 7. Sınıf öğrencisi, 10-12 yaş, 82 Kız 76 Erkek	PLAYtools (Yaşam için Spor, 2013)	Tanımlayıcı ve çıkarımsal istatistik Bağımsız t-test ve korelasyon
3	Tr	Taş ve Hürmeriç-Altunsöz, 2021b	Whitehead (2010) kavramsal çerçevesi	Derleme	Bedensel Okuryazarlık	-	-	Doküman analizi
4	İng.	Yılmaz ve Kabak, 2021	Whitehead, 2013	Ölçek uyarlama	-	585 öğrenci 12-19 yaş AFA: 176 Erkek, 42 Kız DFA: 128 Kız, 172 Erkek	Ergenler için Algılanan Bedensel Okuryazarlık Ölçeği (Sum ve diğ., 2018)	Açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA)

Not: Makaleler yıllara göre sıralanmış olup, aynı yıl olan araştırmalar alfabetik sıraya göre yazılmıştır.

İngilizce araştırmalarda "Physical literacy" terimi geçtiği için tanım kısımları boş bırakılmıştır.

Veri toplama araçları kısmına anketin birincil kaynağı referans gösterilmiştir.

İng. = İngilizce

Tr = Türkçe

Tablo 2*Devamı*

No	Yazım dili	Yazarlar ve araştırma yılı	Kavramsal çerçeve	Araştırma deseni	Tanım	Örneklem	Veri toplama aracı	Analiz Yöntemi
5	İng.	Yıldız ve Munusturlar, 2022	Belirtilmemiş	Nedensel-karşılaştırmalı araştırma deseni	-	161 Beden Eğitimi, 124 Sınıf öğretmeni 172 kadın, 113 erkek	Algılanan Beden okuryazarlığı ölçeği (Sum ve diğ., 2016)	Çok değişkenli varyans analizi
6	Tr	Aslan ve Ünlü, 2023	Belirtilmemiş	Derleme	Fiziksel Okuryazarlık	-	-	Doküman analizi
7	İng.	Başkut ve Orhan, 2023	Belirtilmemiş	Anket çalışması	-	140 Okulöncesi öğretmeni 140 Kadın, 24-54 yaş	Algılanan Beden okuryazarlığı ölçeği (Sum ve diğ., 2016)	T-test ve Tek değişkenli varyans analizi
8	İng.	Cengiz, 2023	Belirtilmemiş	-	-	260 Lise öğrencisi 163 Kız 97 Erkek	Ergenler için Algılanan Bedensel Okuryazarlık Ölçeği (Sum ve diğ., 2018)	Tek değişkenli varyans analizi
9	Tr	Özgül ve diğ., 2023	Belirtilmemiş	Ölçek geliştirme	Bedensel Okuryazarlık	827 Ortaokul öğrencisi, 11-14 yaş, 447 Kız 380 Erkek	Bedensel okuryazarlık tutum ölçeği	Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi

Not: Makaleler yıllara göre sıralanmış olup, aynı yıl olan araştırmalar alfabetik sıraya göre yazılmıştır.

İngilizce araştırmalarda "Physical literacy" terimi geçtiği için tanım kısımları boş bırakılmıştır.

Veri toplama araçları kısmına anketin birincil kaynağı referans gösterilmiştir.

İng. = İngilizce

Tr = Türkçe

Tablo 2

Devamı

No	Yazım dili	Yazarlar ve araştırma yılı	Kavramsal çerçeve	Araştırma deseni	Tanım	Örnekleme	Veri toplama aracı	Analiz Yöntemi
10	İng.	Öztürk ve diğ., 2023	Belirtilmemiş	Kesitsel tasarım yöntemi	-	568 Özel ve Devlet Üniversite öğrencisi, 18-20 yaş 405 Kadın 163 Erkek	Ergenler için Algılanan Bedensel Okuryazarlık Ölçeği (Sum ve diğ., 2018)	Mann-Whitney-U ve bağımsız t-test Çok değişkenli ve tek değişkenli varyans analizi
11	Tr	Çeviker, 2023	Belirtilmemiş	Tarama modeli	Fiziksel Okuryazarlık	242 Sınıf öğretmeni 116 Erkek 126 Kadın	Algılanan Beden okuryazarlığı ölçeği (Sum ve diğ., 2016)	Bağımsız t-test ve tek yönlü varyans analizi
12	Tr	Sivri ve Yılmaz, 2023	Belirtilmemiş	Karma yöntem Açımlayıcı sıralı desen	Bedensel Okuryazarlık	219 Beden eğitimi öğretmeni 21-58 yaş	Algılanan Beden okuryazarlığı ölçeği (Sum ve diğ., 2016)	DFA, t-test, Regresyon ve içerik analizi
13	İng.	Yapar ve Akıncı, 2023	Belirtilmemiş	Nicel araştırma Tarama deseni	Beden Okuryazarlığı (Türkçe özet)	268 Üniversite öğrencisi 90 Kadın 178 Erkek	Algılanan Beden okuryazarlığı ölçeği (Sum ve diğ., 2016)	Tek değişkenli varyans analizi
14	Tr	Yılmaz ve diğ., 2023	Whitehead (2010) kavramsal çerçevesi	Nicel araştırma Tarama deseni	Beden Okuryazarlığı	276 Lise öğrencisi, 12-18 yaş 103 Kadın 173 Erkek	Ergenler için Algılanan Bedensel Okuryazarlık Ölçeği (Sum ve diğ., 2018)	T-test, korelasyon ve tek yönlü varyans analizi

Not: Makaleler yıllara göre sıralanmış olup, aynı yıl olan araştırmalar alfabetik sıraya göre yazılmıştır.

İngilizce araştırmalarda "Physical literacy" terimi geçtiği için tanım kısımları boş bırakılmıştır.

Veri toplama araçları kısmına anketin birincil kaynağı referans gösterilmiştir.

İng. = İngilizce

Tr = Türkçe

TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de yayınlanan bedensel okuryazarlık makalelerini; kavramsal çerçeve, kullandıkları bedensel okuryazarlık terimi, örneklem seçimleri, veri toplama araçları ve analizleri çerçevesinde incelemektir. Yapılan araştırmalar incelendiğinde, birçok makalede kavramsal çerçeve bulunmadığı, kullanılan bedensel okuryazarlık teriminde farklılar olduğu, örneklemelerin genel olarak ortaokul, lise öğrencileri, sınıf öğretmenleri ve beden eğitimi öğretmenlerini içerdiği saptanmıştır. Ayrıca, veri toplama aracı olarak “Algılanan Bedensel Okuryazarlık Ölçeğinin” hem öğretmenler için hem de ergenler için olan versiyonun makalelerin birçoğunda kullanıldığı gözlemlenmiştir. Analiz yöntemlerinde adaptasyon ve ölçek geliştirme makaleleri için kullanılan açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi, ayrıca örneklemeleri karşılaştıracak t-test ve varyans analizlerinin yoğun şekilde kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Bedensel okuryazarlıkla ilgili bibliyometrik araştırmalar incelendiğinde (bkz. Urbano-Mairena ve diğ., 2023; Mendoza-Munoz ve diğ., 2022) son on yılda bu alanda uluslararası alanyazında yayınlanan makale sayısında önemli bir artış gözlemlenmektedir. Örneğin, 2014-2022 arasında yapılan çalışmaları inceleyen bir makalede Web of Science veri tabanında 2021 yılında 36 adet bedensel okuryazarlıkla ilgili makale yayımlandığı görülmektedir (Urbano-Mairena ve diğ., 2023). Bu sayı 2011 yılında sadece dört adettir (Mendoza-Munoz ve diğ., 2022). Dahası, “Google Scholar” da son yıllarda bu alanda yapılan atıfların arttığı görülmektedir (Bailey, 2022). Bu artış eğilimi, ulusal alanyazında da mevcuttur (Tablo 2).

Bedensel Okuryazarlık Terminolojisi: Ulusal alanyazında bedensel okuryazarlıkla ilgili makalelerin artış göstermesi farklı terminolojilerin kullanımını da beraberinde getirmiştir. Örneğin, Türkiye’de yayınlanan makalelerde bedensel okuryazarlık kelimesi çoğunlukla kullanılmasına karşın bazı makalelerde “fiziksel okuryazarlık” terimi kullanılmaktadır (bkz. Aslan ve Ünlü, 2023; Çeviker, 2023). Bedensel okuryazarlık kavramsal çerçevesine baktığımızda, bu kavramın sadece fiziksel değil aynı zamanda duyuşsal ve bilişsel bir yönünün de olduğu vurgulanmaktadır (Whitehead, 2010). Bedensel okuryazarlık bireyin bütüncül gelişimini hedeflemektedir (Castelli ve diğ., 2014). Ayrıca, Delfi tekniği kullanılarak yapılan bir makalede, bilgi, tutum, davranış, fiziksel aktiviteye katılım ve fiziksel yeterlik alanlarının benzer öneme sahip olduğu uzmanlarca vurgulanmıştır (Zhang ve Li, 2022).

Bedensel okuryazarlığın arka planına baktığımızda kavramın güçlü bir felsefi zemini sahip olduğu görülmektedir (Durdan-Myers ve diğ., 2018; Pot ve diğ., 2018). Monizm, varoluşçuluk ve fenomenoloji (Whitehead, 2010) gibi felsefi akımlardan öğeler taşıyan bedensel okuryazarlık, insanı farklı boyutlarda (zihin ve beden) değerlendirmektedir. Ancak bu boyutları birbirinden ayrı olarak ele almaz ve bireyi bütünsel bir varlık olarak görür (Whitehead, 2001). Ayrıca, bedensel okuryazarlık kavramının felsefi alt yapısı olan monizm (Descartes tarafından savunulan düalist görüşü reddeden; Whitehead ve diğ., 2018) zihnin beden ile farklı olmadığını ve beden ile zihnin birbirinden bağımsız anlaşamayacağını belirtmektedir (Pot ve diğ., 2018).

Bedensel okuryazarlık alanyazında “physical” kelimesi her ne kadar düalist bir çağrışım yapsa da Whitehead (2013) “bedenlenmiş okuryazarlık” (embodied literacy) ve “hareketli okuryazarlık” (motile literacy) gibi diğer alternatiflerin gündelik kullanım için uygun olmadığını ve bu kavram için en kabul edilebilir kelimenin “Physical” olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, “bedensel (physical)” ve “okuryazarlık (literacy)” terimlerinin her ikisinin de politika ve gelişim konularıyla ilgili güçlü çağrışımlara sahip olduğu vurgulanmıştır (Pot ve diğ., 2018). Türk Dil Kurumu (TDK;

t.y.) “bedensel” kelimesini bedenle ilgili olan, “beden eğitimi” kelimesini ise vücudu güçlendirmek, sağlığı korumak amacıyla araçlı veya araçsız hareketler yapma olarak tanımlamıştır.

Alanyazında “okuryazarlık” kelimesinin alternatifleri olarak “yeterlik (competence)”, “yetenek (ability)”, ve “beceri (skill)” yer almaktadır. Fakat bu kelimelerin önüne “bedensel” veya “fiziksel” (İng. physical) kelimeleri konulduğunda bu kavramın daha çok düalist bir bakış açısına yönlendirdiği düşünüldüğünden “okuryazarlık (literacy)” kelimesinin kavramın anlaşılabilirliği ve kavramı daha iyi temsil ettiği düşünülmektedir (Whitehead, 2013).

Ölçme Araçları: İncelenen 14 çalışmadan 10 tanesinin “Ergenler için Algılanan Bedensel Okuryazarlık” veya “Öğretmenler için Algılanan Bedensel Okuryazarlık” anketlerini kullandığı görülmektedir. Bir makalede PLAYtools (Taş ve Hürmeriç-Altunsöz, 2021a) veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Bunların dışında bir de anket geliştirme (bkz. Özgül ve diğ., 2023) makalesi bulunmaktadır. Sadece bir makalede öğrencilerin gerçek motor becerileri (actual motor competence) ölçülmüştür (Taş ve Hürmeriç-Altunsöz, 2021a). Ulusal alanyazında makale sayısının artmasına rağmen makalelerin birbirleriyle benzer özellikleri taşıdığı görülmektedir. Örneğin, birçok makalenin sadece algılanan bedensel okuryazarlığı ölçmesi kavramın ülkemizde bütünsel olarak anlaşılması açısından sınırlılık getirmektedir.

Uluslararası alanyazında, bedensel okuryazarlık makalelerinin tamamında fiziksel aktiviteye katılımından bahsedilirken, %77’si özgüven ve motivasyondan bahsetmektedir (bkz. Petrusovski ve diğ., 2022). Uluslararası alanda yayınlanan makalelerin genellikle katılımcıların motor becerilerine odaklandığı (bkz. Carl ve diğ., 2022; Cornish ve diğ., 2020; Grauduszus ve diğ., 2023; Jean de Dieu ve Zhou, 2021) görülmektedir. Uluslararası makalelerin bedensel okuryazarlık ölçüm yöntemleri ya da bu kavramın hayat boyu fiziksel aktivite katılımına etkisi gibi konular yerine, temel hareket becerileri veya sporcu gelişimi gibi konulara odaklandığı saptanmıştır (Jean de Dieu ve Zhou, 2022). Ancak yapılan makalelerin sadece %30’u bedensel okuryazarlığı bütüncül olarak ele almıştır (Jean de Dieu ve Zhou, 2022).

İncelenen bazı çalışmalarda adı geçen anketlerin kendi örneklemi dışında açılımlayıcı ve doğrulayıcı analizler yapılmadan uygulandığı görülmektedir. Örneğin, ergenler için geliştirilen ve o örneklem için adapte edilen bir anketin, üniversite öğrencilerinde kullanıldığı veya beden eğitimi öğretmenleri için geliştirilen anketin sınıf öğretmenleri ve okul öncesi öğretmenleri için kullanıldığı görülmektedir. Bu gibi anketlerin anlaşılabilirliği, içerik bakımından uygunluğu ve kültürel adaptasyonun nitelikli olması için anketi uygulanmadan önce bilişsel görüşme ‘cognitive interview’ (bkz. Collins, 2003; Willis, 2015) yapılmalıdır. Buna ek olarak yeterli örneklem sayısı ile açılımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizlerinin uygulanması gelecekte yapılacak yayınların geçerliğini ve güvenilirliğini artıran bir yaklaşım olacaktır.

Kavramsal Çerçeve: Ulusal alanyazında yapılan bedensel okuryazarlık makalelerinde görülen başka bir durum ise makalelerde “kavramsal çerçeveden” bahsedilmemesidir. İncelenen makalelerin çok azında hangi kavramsal çerçeveyi örnek aldıkları açıkça belirtilmiştir. Edwards ve diğerleri (2016) uluslararası alanyazında bu kavramın iki önemli yaklaşımla açıklandığını vurgulamışlardır; “Whiteheadian yaklaşımı” (Whitehead, 2013) ve “Uzun Vadeli Sporcu Gelişimi (Long Term Athlete Development)” (Balyi ve diğ., 2013). Son yıllarda yapılan araştırmaların Kanada ve Avustralya alanyazında olması (bkz. Urbano-Mairena ve diğ., 2023; Mendoza-Munoz ve diğ., 2022), ülkelerin özelinde de farklı kavramsal çerçevelerin olacağını göstermiştir. Örneğin, Kanada bedensel okuryazarlığı, motivasyon ve özgüven (duyuşsal), motor yeterlik (fiziksel), bilme ve anlama (bilişsel), fiziksel aktiviteye katılım (davranışsal) (Yaşam için Spor, t.y.) olarak açıklarken, Avustralya bu kavramı fiziksel (motor beceri), psikolojik (motivasyon, özgüven vb.), sosyal (etik, kültür, iş birliği) ve bilişsel (kurallar, taktikler, strateji vb.) (Avustralya Spor Komisyonu, t.y.) olarak tanımlamaktadır. Alanyazında bedensel okuryazarlığın (Barratt ve diğ., 2024; Haydn-Davies, 2010) sağlıklı ilişkisini inceleyen (Cairney ve diğ., 2019) veya geç yetişkinlik döneminde bedensel okuryazarlık gibi (Jones ve diğ., 2022; Petrusovski ve diğ., 2022)

farklı kavramsal modeller bulunmaktadır. Kavramsal çerçeve, araştırmacıya araştırma tasarımında hangi değişkenlerin olması gerektiği hakkında rehberlik etmektedir (Ivey, 2015). Ayrıca, kavramsal çerçeve araştırmacılara makalelerini organize etme ve kavramsallaştırma olanağı sağlar (Rocco ve Plakhotnik, 2009). Örneğin, Petrusevski ve diğerleri (2022) geç yetişkinlik dönemi için alanyazında kullanılan bedensel okuryazarlık tanımının uygun olmadığını bu yüzden alanyazındaki kavramın belirtilen dönem için farklılaşması gerektiğini savunmaktadır.

Örneklem Seçimi: Alanyazındaki makalelerde örneklem sayıları ve kullanılan analiz yöntemleri incelendiğinde, makalelerde araştırmacıların genellikle normallik değerlendirmesi yaparak analizin parametrik veya parametrik olmayan analiz yöntemlerinden birini seçtiği fakat homojen varyanslığı, bağımsız gözlem, aykırı değer (outlier) gibi diğer varsayımlara yer verilmedikleri gözlemlenmiştir. Ayrıca, araştırmacıların veri analizinde dikkat etmesi gereken başka bir konu ise karşılaştırılan örneklem sayılarının birbiriyle aynı veya yakın sayılarda olması gerekliliğidir. Farklı grupları (cinsiyet gibi) karşılaştıran makalelerde bu durum gruplar arası varyans homojenliğinin farklı çıkmasına ve istatistiksel sonucun tip 1 veya tip 2 hataya yol açmasına neden olabilecektir (bkz. Gravetter ve Wallnau, 2017).

SONUÇ

Sonuç olarak makalelerde, örneklem sayıları uyumsuzluğu (karşılaştırılan grup sayılarının eşit veya birbirine yakın olmaması), analiz yöntemi varsayımları, kavramsal çerçevenin belirsizliği gibi durumlara rastlanmıştır. Alanyazında kavramla ilgili makalelerin sayısı artmış olmasına rağmen, makalelerde sınırlı çeşitlilikte ölçüm araçlarının kullanıldığı, araştırmacıların ölçekleri uygularken geçerlik ve güvenilirlik süreçlerinden bazılarını göz ardı ettiği ve ölçeklerin örneklem için uygunluğunu kontrol eden bilişsel görüşme (cognitive interview) gibi uygulamaların yapılmadığı veya bu konular hakkında makalelerde bilgilere yer verilmediği gözlemlenmiştir. Bunlara ek olarak, uluslararası alanyazında bedensel okuryazarlık makalelerinin birçoğu Whitehead görüşüne bağlı kalmış olsa da bedensel okuryazarlık kavramının tek bir kavramsal çerçeve ile açıklanamayacağı, kültürün ve örneklemin ihtiyaçlarına göre kavramın değişik bileşenleri olması gerektiği, araştırmacılar arasındaki fikir birliğinin pratikteki sorunlara çözüm bulamayacağından bahsedilmiştir (Bailet ve diğ., 2023; Petrusevski ve diğ., 2022). Ayrıca, alanyazındaki makalelerde örneklem seçimleri ve analiz yöntemlerinde bazı sınırlıklar tespit edilmiştir. Örneğin, bir araştırmada yer alan grupların karşılaştırması yapılırken bir grup sayısının diğer bir gruptan istatistiksel anlamda fazla olması, bu karşılaştırmalar yapılırken kullanılan istatistik yöntemlerin varsayımlarının yapılmaması veya bu varsayımlardan hiç bahsedilmemesi sonuçların güvenilirliğini zedeleyeceği düşünülmektedir.

Mårtensson ve diğerleri (2016) bilimsel araştırmalarda kullanılan veri toplama araçlarının geçerlik ve güvenilirlikleri, bu araştırmanın alana katkısı, bu araştırma için doğru araştırma metodunun kullanılması, alanyazın taramasının iyi yapılması, araştırmanın özgünlüğü ve anlaşılabilirliği, araştırmanın belirli bir yapıya göre yazılması gibi birçok değişkene dikkat edilerek tasarlanması, yayınlanması istenen araştırmaların kalitesini artıracaklarını savunmaktadır. Bu bağlamda, ulusal alanyazında tasarlanacak makalelerin aşağıdaki önerilere dikkat edilerek yürütülmesinin bedensel okuryazarlık konusunu daha iyi anlamamıza ve gelecekte yapılacak çalışmalarda nitelikli sonuçlara ulaşmamıza imkân sağlayabileceği düşünülmektedir.

ÖNERİLER

- Petrusevski ve diğerleri (2022) bedensel okuryazarlıkla ilgili makalelerin %50'sinin gri literatürde olduğu, makalelerin genellikle Kanada, Amerika ve İngiltere'deki araştırmacılar tarafından yayımlandığı, yeni bedensel okuryazarlık kavramsal modellerinde anlamlı fiziksel aktivite, yaşla ilgili değişiklikler hakkındaki bilgi, sosyal

etkileşim, fiziksel/yaş adaptasyonu ve çevresel farkındalık/anlayışı gibi farklı kavramların yer aldığından bahsetmişlerdir. Bu yüzden, gelecekte yapılacak çalışmaların kavramsal çerçevelere göre şekillendirilmesi, değişkenlerin bir bütünü tamamlayacak şekilde belirlenmesi, yapılacak araştırmanın organize edilmesi (Rocco ve Plakhotnik, 2009), anlaşılabilirliği ve yorumlanması açısından okuyucular, araştırmacılar ve politika yapımcılar için yol gösterici olacaktır.

- Bedensel okuryazarlık kavramının “fiziksel okuryazarlık” terimi ile kullanılmasının, kavrama tek yönlülük getirerek kapsayıcılığını azaltacağı düşünülmektedir. Tartışma bölümündeki tanımlamalardan yola çıkarak Türkçe’de beden veya bedensel kelimesinin de kavramı tam olarak karşılamadığı fakat kullanım açısından diğer kelimelerle karşılaştırıldığında daha uygun bir kelime olduğu görülmektedir. Bu yüzden alanyazında yapılacak Türkçe makalelerin bedensel okuryazarlık terimini kullanmalarının, kavramsal çerçeveyi açıklayacağı ve tanımlayacağı ve bütüncül bir yaklaşım açısından daha anlaşılır olacağı düşünülmektedir.
- Alanyazındaki çalışmaların, sadece bedensel okuryazarlık algılarına yönelik değil aynı zamanda fiziksel, duyuşsal ve bilişsel anlamda ölçümler yapmaları hem alanyazının çeşitlenmesi açısından hem de bedensel okuryazarlık kavramının daha iyi anlaşılması açısından yararlı olacaktır. Ayrıca, tüm bileşenleri odak alan boylamsal araştırmaların yapılmasının bu kavramı daha anlaşılır kılacağı düşünülmektedir.
- Araştırmaların içeriğine bakıldığında alanyazın taramasının yeterince yapılmadığı görülmektedir. Fakat, makalelerdeki kavramsal çerçevenin çizilmesi için detaylı bir alanyazın taraması yapılması gerektiği, yurtiçi ve yurtdışındaki makalelerin incelenmesinin makale kalitesini artırdığı Mårtensson ve arkadaşları (2016) tarafından belirtilmiştir.
- Makalelerde kullanılan anketlerin, uygulanmadan önce bilişsel görüşme “cognitive interview” tekniği kullanarak hedeflenen örneklem için anlaşılır olup olmadığının belirlenmesi, daha sonra ise bu anketlerin istatistiksel olarak açılımlayıcı ve doğrulayıcı analizler yapılarak uygulanmasının metod anlamında araştırmayı güçlendirerek, daha güvenilir sonuçlar ortaya koyacağı düşünülmektedir.
- Makalelerin verilerinin sadece anketlerle toplanması, bedensel okuryazarlık kavramının ölçülmesini sınırlayarak kavramın bütüncüllüğünün anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, gelecek araştırmalarda karma araştırma deseninin kullanılması, kavramın derinlemesine incelenmesi açısından güçlü sonuçlar ortaya koyacaktır.
- İncelenen makalelerde veri analizleri doğru seçilmesine karşın, örneklem sayılarındaki farklılıklar gözlemlenmektedir. Bu durum karşılaştırılan gruplar arası varyans homojenliğini etkileyerek, analiz sonucunda tip 1 veya tip 2 hataya yol açabilecek koşulları yaratabilecek niteliktedir. Bu sebeple, seçilen örneklemde karşılaştırılacak grupların büyüklüğünün birbirine eşit veya yakın sayıda olması ve veri analizi yapılmadan önce istatistiksel analizin varsayımlarının ayrıntılı olarak incelenmesi araştırmanın bulgularının güvenilirliği açısından önemli bir durumdur. Bu sebeple gelecekteki araştırmalarda örneklem sayılarının birbirine eşit veya yakın olması, makalede kullanılacak istatistiksel analiz varsayımlarının yapılması ve bunun makale içerisinde ilgili yerde belirtilmesi ulusal alanyazına katkı açısından faydalı olacaktır.

Yazar Katkısı:

1. **Hakan TAŞ:** Fikir/Kavram, Tasarım, Analiz-Yorum, Makale Yazımı
2. **Oğuzhan YOLCU:** Denetleme, Analiz-Yorum, Eleştirel İnceleme
3. **Irmak HÜRMERİÇ ALTUNSÖZ:** Denetleme, Analiz Yorum, Eleştirel İnceleme

KAYNAKÇA

1. **Alagut, O., Gursel, F., and Keske, G. (2012).** Dance unit with physical literacy. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 47, 1135-1140.
2. **Almond, L. (2013).** What is the value of physical literacy and why is physical literacy valuable? *ICSSPE Bulletin-Journal of Sport Science and Physical Education*, 65
3. **Aslan, H. H., ve Ünlü, H. (2023).** Fiziksel okuryazarlık: anlamı ve kapsamı. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 17(1).
4. **Aşkar, P., ve Altun, A. (2023).** K-12 beceriler çerçevesi: Türkiye bütüncül modeli üzerine bir çalışma. *Milli Eğitim Dergisi*, 925-940.
5. **Avustralya Spor Komisyonu [Australian Sport Commission] (t.y.).** Bedensel Okuryazarlık- Physical literacy. https://www.sportaus.gov.au/physical_literacy
6. **Bailey, R. (2021).** Defining physical literacy: making sense of a promiscuous concept. *Sport in Society*, 25(1), 163-180. <https://doi.org/10.1080/17430437.2020.1777104>
7. **Bailey, R., Glibo, I., Koenen, K., and Samsudin, N. (2023).** What is physical literacy? An international review and analysis of definitions. *Kinesiology Review*, 12(3), 247-260. <https://doi.org/10.1123/kr.2023-0003>
8. **Balyi, I., Way, R., and Higgs, C. (2013).** *Long-term athlete development*. Human Kinetics.
9. **Barnett, L. M., Jerebine, A., Keegan, R., Watson-Mackie, K., Arundell, L., Ridgers, N. D., Solmon, J., and Dudley, D. (2023).** Validity, reliability, and feasibility of physical literacy assessments designed for school children: A systematic review. *Sports Medicine*, 1-25. <https://doi.org/10.1007/s40279-023-01867-4>
10. **Barratt, J., Dudley, D., Stylianou, M., and Cairney, J. (2024).** A conceptual model of an effective early childhood physical literacy pedagogue. *Journal of Early Childhood Research*, <https://doi.org/10.1177/1476718X231219580>
11. **Başkut, Y. H. and Orhan, Ö. (2023).** Assessment of preschool teachers' physical literacy levels, international. *Journal of Eurasian Education and Culture*, 8(24). <http://dx.doi.org/10.35826/ijoecc.808>
12. **Cairney, J., Dudley, D., Kwan, M., Bulten, R., and Kriellaars, D. (2019).** Physical literacy, physical activity and health: Toward an evidence-informed conceptual model. *Sports Medicine*, 49, 371-383. <https://doi.org/10.1007/s40279-019-01063-3>
13. **Carl, J., Barratt, J., Wanner, P., Töpfer, C., Cairney, J., and Pfeifer, K. (2022).** The effectiveness of physical literacy interventions: a systematic review with meta-analysis. *Sports Medicine*, 52(12), 2965-2999. <https://doi.org/10.1007/s40279-022-01738-4>
14. **Carl, J., Bryant, A. S., Edwards, L. C., Bartle, G., Birch, J. E., Christodoulides, E., Emeljanovas, A., Fröberg, A., Gandrieau, J., Gilic, B., van Hilvoorde, I., Holler, P., Iconomescu, T. M., Jaunig, J., Laudanska-Krezeminska, I., Lundvall, S., De Martelager, K., Martis, J., ... and Elsborg, P. (2023).** Physical literacy in Europe: The current state of implementation in research, practice, and policy. *Journal of Exercise Science & Fitness*, 21(1), 165-176. <https://doi.org/10.1016/j.jesf.2022.12.003>
15. **Castelli, D. M., Centeio, E. E., Beighle, A. E., Carson, R. L., and Nicksic, H. M. (2014).** Physical literacy and comprehensive school physical activity programs. *Preventive Medicine*, 66, 95-100. <https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2014.06.007>
16. **Cengiz, C. (2023).** An examination of physical literacy of high school students. *International Journal of Education*, 11(2), 83-91. <https://doi.org/10.34293/education.v11i2.6108>
17. **Collins, D. (2003).** Pretesting survey instruments: an overview of cognitive methods. *Quality of Life Research*, 12, 229-238. <https://doi.org/10.1023/A:1023254226592>
18. **Connelly, F. M., and Clandinin, D. J. (1990).** Stories of experience and narrative inquiry. *Educational Researcher*, 19(5), 2-14. <https://doi.org/10.3102/0013189X019005002>
19. **Cornish, K., Fox, G., Fyfe, T., Koopmans, E., Pousette, A., and Pelletier, C. A. (2020).** Understanding physical literacy in the context of health: a rapid scoping review. *BMC Public Health*, 20, 1-19. <https://doi.org/10.1186/s12889-020-09583-8>
20. **Çeviker, A. P. (2023).** Sınıf öğretmenlerinin beden eğitimi ve oyun dersine yönelik fiziksel okuryazarlık algıları. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 12(35), 493-506.
21. **Delaney, B., ve Donnelly, P. (2008).** *Improving physical literacy*. Belfast: Sport Northern Ireland, 593.
22. **Durden-Myers, E., and Bartle, G. (2023).** Physical-literacy-enriched physical education: a capabilities perspective. *Children*, 10(9), 1503. <https://doi.org/10.3390/children10091503>
23. **Durden-Myers, E.J., Green, N.R., and Whitehead, M.E. (2018).** Implications for promoting physical literacy. *Journal of Teaching in Physical Education*, 37(3), 262-271. <https://doi.org/10.1123/jtpe.2018-0131>
24. **Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ; 2018).** Fiziksel aktivite küresel eylem planı 2018-2030: daha sağlıklı bir dünya için daha aktif insanlar. <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/272722/9789241514187-eng.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
25. **Gehris, J. S., Simpson, A. C., Baert, H., Robinson, L. E., MacDonald, M., Clements, R., ... and Schneider, S. (2018).** Resource to share with parents: Helping your child develop physical literacy. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 89(6), 50-59. <https://doi.org/10.1080/07303084.2018.1478559>
26. **Grauduszus, M., Wessely, S., Klaudius, M., and Joisten, C. (2023).** Definitions and assessments of physical literacy among children and youth: a scoping review. *BMC Public Health*, 23(1), 1746. <https://doi.org/10.1186/s12889-023-16680-x>
27. **Gravetter, F. J., and Wallnau, L. B. (2017).** *Statistics for the behavioral sciences*. (10. Baskı). Cengage Learning
28. **Green, B. N., Johnson, C. D., and Adams, A. (2006).** Writing narrative literature reviews for peer-reviewed journals: secrets of the trade. *Journal of Chiropractic Medicine*, 5(3), 101-117. [https://doi.org/10.1016/S0899-3467\(07\)60142-6](https://doi.org/10.1016/S0899-3467(07)60142-6)
29. **Haydn-Davies D (2010)** Physical literacy and learning and teaching approaches. In: Whitehead M (ed.) *Physical literacy: Throughout the lifecourse*. London: Routledge, pp.185-194
30. **Higgs, C. (2010).** Physical literacy—two approaches, one concept. *Physical and Health Education*, 76(1), 6-7.
31. **Higgs, C., Balyi, I., Way, R., Cardinal, C., Norris, S., and Bluehardt, M. (2008).** *Developing physical literacy: A guide for parents of children ages 0 to 12*. Vancouver, BC: Canadian Sports Centres.
32. **İrmak, Ö., Hassani, F., ve Bal., M., (2023).** Türkiye’de çocuklar ve fiziksel okuryazarlık. *Sağlık ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(1), 11-20.
33. **Ivey, J. (2015).** How important is a conceptual framework? *Pediatric nursing*, 41(3), 145-147.

34. **Jean de Dieu, H., and Zhou, K. (2021).** Physical literacy assessment tools: a systematic literature review for why, what, who, and how. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(15), 7954. <https://doi.org/10.3390/ijerph18157954>
35. **Jones, G. R., Stathokostas, L., Young, B. W., Wister, A. V., Chau, S., Clark, P., ... and Nordland, P. (2018).** Development of a physical literacy model for older adults—a consensus process by the collaborative working group on physical literacy for older Canadians. *BMC Geriatrics*, 18(1), 1-16. <https://doi.org/10.1186/s12877-017-0687-x>
36. **Jurbala, P. (2015).** What is physical literacy, really? *Quest*, 67(4), 367-383. <https://doi.org/10.1080/00336297.2015.1084341>
37. **Keske, G., Gursel, F., and Alagül, O. (2012).** Can you gain a healthy nutrition habit by physical literacy? *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 47, 1097-1102.
38. **Longmuir, P. E., and Tremblay, M. S. (2016).** Top 10 research questions related to physical literacy. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 87(1), 28-35. <https://doi.org/10.1080/02701367.2016.1124671>
39. **Longmuir, P. E., Boyer, C., Lloyd, M., Yang, Y., Boiarskaia, E., Zhu, W., and Tremblay, M. S. (2015).** The Canadian assessment of physical literacy: methods for children in grades 4 to 6 (8 to 12 years). *BMC public health*, 15, 1-11. <https://doi.org/10.1186/s12889-015-2106-6>
40. **Mårtensson, P., Fors, U., Wallin, S. B., Zander, U., and Nilsson, G. H. (2016).** Evaluating research: A multidisciplinary approach to assessing research practice and quality. *Research Policy*, 45(3), 593-603. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2015.11.009>
41. **MEB (2024).** *Türkiye yüzyılı maarif modeli öğretim programları ortak metni*. <https://tymm.meb.gov.tr/ortak-metin>
42. **Mendoza-Muñoz, M., Vega-Muñoz, A., Carlos-Vivas, J., Denche-Zamorano, Á., Adsuar, J. C., Raimundo, A., Salazar-Sepulveda, G., Contreras-Barraza, N., and Muñoz-Urtubia, N. (2022).** The bibliometric analysis of studies on physical literacy for a healthy life. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(22), 15211. <https://doi.org/10.3390/ijerph192215211>
43. **Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018).** *Beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı (5-8 sınıf)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
44. **Munusturlar, S., ve Yıldizer, G. (2020).** Beden eğitimi öğretmenleri için algılanan beden okuryazarlığı ölçeği'nin faktör yapısının Türkiye örnekleimine yönelik sınanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(1), 200-209. <https://doi.org/10.16986/HUJE.2019049146>
45. **Özer, M., Suna, H. E., Aşkar, P., ve Çelik, Z. (2020).** The impact covid-19 school closures on educational inequalities/Covid-19 salgını dolayısıyla okulların kapanmasının eğitimde eşitsizlikler üzerine etkisi. *İnsan ve Toplum*, 10(4), 217.
46. **Özgül, F., Semiz, K., ve Kangalil, M. (2023).** Ortaokul öğrencileri için bedensel okuryazarlık tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 6(1), 1-12.
47. **Öztürk Ö, Aydoğdu O, Kutlutürk Yıkılmaz S, Fezyioğlu Ö, and Pişirici P (2023).** Physical literacy as a determinant of physical activity level among late adolescents. *PLoS ONE* 18(4): e0285032. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0285032>
48. **Paré, G., and Kitsiou, S. (2017).** Methods for literature reviews. In *Handbook of eHealth evaluation: An evidence-based approach [Internet]*. University of Victoria.
49. **Pautasso, M. (2013).** Ten simple rules for writing a literature review. *PLoS Computational Biology*, 9(7), e1003149. <https://doi.org/10.1371/journal.pcbi.1003149>
50. **Petrusevski, C., Morgan, A., MacDermid, J., Wilson, M., and Richardson, J. (2022).** Framing physical literacy for aging adults: an integrative review. *Disability and Rehabilitation*, 44(26), 8149-8160. <https://doi.org/10.1080/09638288.2021.2012841>
51. **Pot, N., Whitehead, M.E., and Durden-Myers, E.J. (2018).** Physical literacy from philosophy to practice. *Journal of Teaching in Physical Education*, 37(3), 246-251. <https://doi.org/10.1123/jtpe.2018-0133>
52. **Richards, R. (2016).** *Physical literacy and sport*. Canberra: Australian Sports Commission
53. **Rocco, T. S., and Plakhotnik, M. S. (2009).** Literature reviews, conceptual frameworks, and theoretical frameworks: Terms, functions, and distinctions. *Human Resource Development Review*, 8(1), 120-130. <https://doi.org/10.1177/1534484309332617>
54. **Roetert, E. P., and Jefferies, S. C. (2014).** Embracing physical literacy. *Journal of Physical Education, Recreation and Dance*, 85(8), 38-40. <https://doi.org/10.1080/07303084.2014.948353>
55. **Sağlık ve Beden Eğitmciler Topluluğu Amerika [SHAPE America] (t.y.)** Bedensel okuryazarlık- Physical Literacy. <https://www.shapeamerica.org/events/physicalliteracy>
56. **Savelsbergh, G.J., and Wormhoudt, R. (2018).** Creating adaptive athletes: the athletic skills model for enhancing physical literacy as a foundation for expertise. *Movement & Sport Sciences-Science & Motricité*, (102), 31-38. <https://doi.org/10.1051/sm/2019004>
57. **Shearer, C., Goss, H. R., Boddy, L. M., Knowles, Z. R., Durden-Myers, E. J., and Foweather, L. (2021).** Assessments related to the physical, affective and cognitive domains of physical literacy amongst children aged 7–11.9 years: a systematic review. *Sports Medicine-Open*, 7(1), 1-40. <https://doi.org/10.1186/s40798-021-00324-8>
58. **Sivri, M., ve Yılmaz, A. (2023).** Beden eğitimi öğretmenlerinin öz yeterlik inançları, pedagojik bilgi ve becerileri ile bedensel okuryazarlıkları arasındaki ilişki. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(40), 1386-1422. <https://doi.org/10.35675/befdergi.1276392>
59. **Taş, H., ve Hürmeriç-Altunsöz, I. (2021a).** Ortaokul öğrencilerinin bedensel okuryazarlığını değerlendirme. *Eğitim ve Bilim*, 46(208). <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2021.9907>
60. **Taş, H., ve Hürmeriç-Altunsöz, I. (2021b).** Bedensel okuryazarlık kavramı ve önemi. *Hacettepe Spor Bilimleri Dergisi*, 32(3), 109-122. <https://doi.org/10.17644/sbd.858188>
61. **Türk Dil Kurumu (t.y.)** *Türk dil kurumu sözlükleri*, <https://sozluk.gov.tr/>
62. **Uluslararası Bedensel Okuryazarlık Derneği (UBOD-IPLA; 2017).** Anasayfa. <https://www.physical-literacy.org.uk/>

63. **UNESCO (t.y.).** *Kaliteli beden eğitimi- Quality physical education (QPE): Guidelines for policy-makers.* <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000231101>
64. **Urbano-Mairena, J., Castillo-Paredes, A., Muñoz-Bermejo, L., Denche-Zamorano, Á., Rojo-Ramos, J., Pastor-Cisneros, R., and Mendoza-Muñoz, M. (2023).** A bibliometric analysis of physical literacy studies in relation to health of children and adolescents. *Children, 10*(4), 660. <https://doi.org/10.3390/children10040660>
65. **Whitehead, M. (2013).** The history and development of physical literacy. *International Council of Sport Science and Physical Education (ICSSPE)*, 65.
66. **Whitehead, M. (Ed.). (2010).** *Physical literacy: Throughout the lifecourse.* Routledge.
67. **Whitehead, M. E., Durden-Myers, E. J., and Pot, N. (2018).** The value of fostering physical literacy. *Journal of Teaching in Physical Education, 37*(3), 252-26. <https://doi.org/10.1123/jtpe.2018-0139>.
68. **Willis, G. B. (2015).** *Analysis of the cognitive interview in questionnaire design.* Oxford University Press.
69. **Yapar, A., and Akıncı, Y. (2023).** Investigation of university students' perceived physical literacy according to selected demographic variables. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi, 6*(1-Cumhuriyet'in 100. Yılı Özel Sayısı), 505-519. <https://doi.org/10.38021/asbid.1351356>
70. **Yaşam için Spor [Sport for life] (t.y.).** Bedensel Okuryazarlık- Physical literacy. <https://sportforlife.ca/physical-literacy/>
71. **Yıldız, G., and Munusturlar, S. (2022).** Differences in perceived physical literacy between teachers delivering physical education in schools: classroom teachers vs physical education teachers. *Physical Education and Sport Pedagogy, 27*(6), 626-639. <https://doi.org/10.1080/17408989.2021.1932784>
72. **Yılmaz, A., Zorlu, Y., ve Aslantürk, O. (2023).** Beden okuryazarlığı fiziksel aktivite davranışı ve ders dışı sportif etkinlikler arasındaki ilişki. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 28*(3), 231-243. <https://doi.org/10.53434/gbesbd.1246301>
73. **Yılmaz, A., and Kabak, S. (2021).** Perceived physical literacy scale for adolescents (ppls): validity and reliability study. *International Journal of Education and Literacy Studies, 9*(1), 159-171.
74. **Zhang, Z. H., and Li, H. J. (2022).** Development of a physical literacy assessment model for adults in China: a modified Delphi study. *Public Health, 210*, 74-82. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2022.06.017>